

Briuselis, 2016 10 26
COM(2016) 705 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europos kosmoso strategija

Kosmosas Europai svarbus.

Europa – valstybės narės, Europos kosmoso agentūra (EKA), Europos meteorologinių palydovų eksploatavimo organizacija (EUMETSAT) ir ES – kosmoso srityje yra įvykdžiusi daug sėkmingų projektų: tai ir revoliucinės technologijos bei tiriamosios misijos, tokios kaip EKA misija „Rosetta“, ir unikalūs Žemės stebėjimo ir meteorologijos pajėgumai, pvz., „Meteosat“, ir pasaulyje pirmaujančios komercinės telekomunikacijų ir paleidimo sistemos, tokios kaip „Ariane“ šeima ir „Vega“. Šiuo metu kosmoso reikalams skirtas Europos viešasis biudžetas yra antras pagal dydį pasaulyje¹, o įgyvendinant programas ir kuriant infrastruktūrą dalyvauja įvairios Europos šalys. 2014–2020 m. vien ES į su kosmosu susijusią veiklą investuos per 12 mlrd. EUR. Jai priklauso pasaulinės reikšmės kosminės sistemos: Žemės stebėjimo sistema „Copernicus“² ir palydovinės navigacijos bei geografinės vietos nustatymo sistemos EGNOS³ ir „Galileo“⁴. Turėdama 18 šiuo metu orbitoje skriejančių palydovų ir planuodama per kitus 10–15 metų paleisti daugiau kaip 30, ES yra didžiausia Europoje institucinė paleidimo paslaugų užsakovė.

Kasdieniam gyvenime: naudodamiesi mobiliaisiais telefonais ir automobilių navigacijos sistemomis, žiūrėdami palydovinės televizijos laidas ar išsiimdami grynųjų pinigų, Europos piliečiai jau neišsiverčia be kosminių technologijų, palydovais gautų duomenų ir kosmoso paslaugų. Įvykus nelaimėi, pvz., žemės drebėjimui, miško gaisrui ar potvyniui, iš palydovų tuoj pat gaunama informacijos, todėl pagalbos ir gelbėjimo grupės gali geriau koordinuoti veiksmus. Veiksmingiau naudojant žemę naudos gauna žemės ūkis. Dėl palydovų technologijų transporto ir energetikos infrastruktūra yra saugesnė ir ją galima veiksmingiau valdyti. Dėl augančio gyventojų skaičiaus, didėjančio išteklių poreikio ir klimato kaitos kylantiems pasaulinio masto uždaviniams spręsti būtina informacija apie mūsų planetą, o jos gauti yra lengviau pasitelkiant kosminėmis technologijomis grindžiamus sprendimus.

Kosminės technologijos, palydovais gauti duomenys ir kosmoso paslaugos gali būti naudingi nemažam skaičiui ES politikos sričių ir pagrindinių politikos prioritetų, įskaitant susijusius su mūsų ekonomikos konkurencingumu, migracija, klimato kaita, bendrąja skaitmenine rinka ir tvarių gamtos išteklių valdymu. Kosmosas Europai taip pat turi strateginės reikšmės. Dėl to Europa tampa stipresne pasaulinio masto veikėja, be to, tai itin svarbu siekiant užtikrinti jos saugumą ir gynybą. Kosmoso politika gali padėti Europoje paskatinti darbo vietų kūrimą, ekonomikos augimą ir investicijas. Investuojant į kosmosą plečiamos mokslo ir tyrimų ribos. Europa turi pasaulinio lygio kosmoso sektorių: stiprią palydovų gamybos pramonę, užėmusią maždaug 33 proc. atvirų pasaulio rinkų, ir dinamišką galutinės grandies paslaugų sektorių, kuriame veikia daug MVI. Europos kosmoso ekonomikos sektoriuje, apimančiame gamybą ir paslaugas, dirba per 230 000 specialistų, o jo apytikrė vertė 2014 m. buvo 46–54 mlrd. EUR – tai yra maždaug 21 proc. pasaulinio kosmoso sektoriaus vertės⁵.

Apskritai tarptautiniu mastu sąlygos kosmoso sektoriuje sparčiai keičiasi: didėja konkurencija, dėl naujų rinkos dalyvių kosmoso sektoriuje kyla uždavinių ir atsiranda naujų siekių, su kosmosu susijusi veikla tampa vis labiau komercinė ir joje vis aktyviau dalyvauja

¹ 2015 m. bendras (valstybių narių, ES, EKA ir EUMETSAT) kosmoso reikalams skirtas biudžetas yra maždaug 7 mlrd. EUR.

² Europos Žemės stebėjimo programa.

³ Europos geostacionarinė navigacinė tinklo sistema, Europoje papildanti GPS signalus.

⁴ Į GPS panaši Europos pasaulinė palydovinės navigacijos sistema.

⁵ 2015 m. ir vėliau ES vykdomos su kosmosu susijusios veiklos socialinis ir ekonominis poveikis, „PwC“ tyrimas, 2016 m. birželio mėn.

privačiojo sektoriaus atstovai, be to, dėl esminių technologinių pokyčių drastiškai keičiami įprastiniai sektoriaus pramonės ir verslo modeliai, todėl mažėja prieigos prie kosmoso ir naudojimosi juo sąnaudos. Derinant palydovais gautus duomenis su skaitmeninėmis technologijomis ir kitais duomenų šaltiniais visoms valstybėms narėms atsiveria daug verslo galimybių.

Europa privalo dirbti išvien, kad įtvirtintų savo kaip kosmoso srities lyderės poziciją, padidintų savo užimamą pasaulinių kosmoso srities rinkų dalį ir išnaudotų kosmoso teikiamus privalumus bei galimybes. Todėl, remdamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 189 straipsniu, Komisija siūlo naują Europos kosmoso strategiją, kurioje daugiausia dėmesio skiriama keturiems strateginiams tikslams.

1. SIEKTI, KAD VISUOMENĖ IR ES EKONOMIKA IŠ KOSMOSO GAUTŲ KUO DAUGIAU NAUDOS

Nei kosminių sprendimų potencialas, nei palydovais gautų duomenų teikiamos platesnės galimybės dar nėra visiškai išnaudoti. Kosmoso sektorius ES lygmeniu ir visose valstybėse narėse turi būti tvirčiau susietas su kitomis politikos kryptimis ir ekonomikos sritimis. Būtina geriau išnaudoti ES kosmoso programų „Copernicus“, EGNOS ir „Galileo“ potencialą. Komisija siekia, kad visuomenė ir visa ES ekonomika iš kosmoso gautų kuo daugiau naudos. Tuo tikslu turi būti didinama paklausa tarp viešojo ir privačiojo sektorių naudotojų, sudaromos palankesnės sąlygos pasiekti palydovais gautus duomenis ir jais naudotis, taip pat skatinama kurti ir naudoti novatoriškas galutinės grandies prietaikas. Be to, turi būti užtikrinamas ES kosmoso programų tęstinumas ir jų plėtojimas atsižvelgiant į naudotojų poreikius.

1.1. Skatinti naudotis kosmoso paslaugomis ir palydovais gautais duomenimis

Iš kosminių sistemų gaunami duomenys ir naudojant tokias sistemas teikiamos paslaugos, įskaitant iš palydovų gaunamus vaizdus, geografinės vietos nustatymo informaciją ir palydovinį ryšį, jau teikia naudos daugeliui viešosios politikos sričių ir ekonomikos sektorių: nuo aplinkos apsaugos iki transporto saugos, nuo tiksliojo ūkininkavimo, žuvininkystės išteklių kontrolės, laivybos kelių stebėjimo ir išsiliejusios naftos aptikimo iki miestų ir regionų planavimo. Galimos taikymo sritys yra didžiulės ir kol kas ne iki galo išnaudojamos. Todėl nustatydamą ES politikos kryptis Komisija skatins naudotis kosmoso paslaugomis, palydovais gautais duomenimis ir kosmoso prietaikomis, jei tai teikia veiksmingų sprendimų. Ji užtikrins, kad ES teisės aktai būtų tam palankūs, ir įsipareigos reguliariai atlikti peržiūrą, kad nustatytų kliūtis ir aptiktų naujų galimybių, be kita ko, susijusių su administraciniu supaprastinimu.

Komisija imsis konkrečių priemonių, tarp jų – ir reguliavimo priemonių, jei tai pagrįsta ir naudinga⁶, kad tam tikrose rinkose ar srityse, pvz., mobiliųjų telefonų, Europos ypatingos svarbos infrastruktūros ir aviacijos, būtų diegiama „Galileo“. Europos rinkai pateikiami nauji lustų rinkiniai ir imtuvai turėtų būti suderinami su „Galileo“ ir EGNOS. Kad paremtų pramonės atstovų pastangas, Komisija įdiegs savanoriško ženklavimo ir sertifikavimo sistemą.

⁶ Galimi pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų turės atitikti Komisijos geresnio reglamentavimo reikalavimus, vadovaujantis Komisijos geresnio reglamentavimo gairėmis (SWD(2015) 111).

Ilguoju laikotarpiu Komisija skatins naudotis kosminiais sprendimais taikydama standartizacijos priemones ir rengdama veiksmų gaires, taip pat įtraukdama kosmoso aspektus į būsimas strategijas, skirtas, pvz., autonominiams ir interneto ryšį turintiems automobiliams, geležinkeliams, aviacijai ir bepiločiams orlaiviams (dronams). Kad būtų lengviau į sektorių politiką įtraukti pasaulinės palydovinės navigacijos sistemos prietaikas, Komisija paskelbs Europos radionavigacijos planą.

Šios pastangos turėtų būti sustiprintos papildomomis nacionalinio ir regioninio lygmenų priemonėmis. Komisija kartu su GSA⁷ ir kitomis institucijomis rengs informuotumo didinimo kampanijas, kurs paramos tinklus (pvz., „Copernicus Relays“ ir „Copernicus Academy“) ir teiks techninę paramą vykdant novatoriškus ir tarpvalstybinius kosminių sprendimų viešuosius pirkimus.

„Copernicus“ yra viena iš pirmaujančių Žemės stebėjimo duomenų teikimo sistemų. Tačiau dėl techninių kliūčių naudotojai šiuo metu negali visapusiškai naudotis „Copernicus“ teikiamais duomenimis ir informacija. Todėl Komisija didins galimybes pasiekti palydovais gautus duomenis ir jais naudotis, sudarydama sąlygas juos susieti su kitais duomenų šaltiniais ir palengvindama jų integravimą į skaitmeninę mokslinių tyrimų infrastruktūrą, papildant Europos debesijos iniciatyvą. Konkrečiau, Komisija intensyvins „Copernicus“ sugeneruotų Žemės stebėjimo duomenų sklaidą. Ji ims teikti kelių įgalinimo platformų paslaugas, suteikiančias galimybę naudotis papildomais duomenų rinkiniais ir internetiniais apdorojimo pajėgumais, o Europos pramonei šioje srityje teks svarbiausias vaidmuo. Šios priemonės Europos pramonės įmonėms, įskaitant MVĮ ir pradedančiąsias įmones, atvers naujų verslo galimybių, o mokslinių tyrimų institucijos, viešojo sektoriaus institucijos ir bendrovės galės vystyti kosminius sprendimus ir gauti iš jų naudos. Kadangi dažnai visą palydovais gautų duomenų potencialą galutiniai naudotojai gali išnaudoti tik naudodami juos kartu su ne palydovais gautais duomenimis, Komisija, remdamasi INSPIRE direktyva⁸ ir atsižvelgdama į Europos sąveikumo sistemą, itin daug dėmesio skirs duomenų rinkinių sąveikai.

Siekiant kurti konkrečius poreikius atitinkančias prietaikas, pritraukti naujų naudotojų ir susieti kosmoso sektorių su kitais sektoriais, būtini tvirtesni saitai su komerciniu galutinės grandies sektoriumi. Todėl Komisija sudarys pagrindines sąlygas tokiems saitams stiprinti. Ji aiškiai atskirs nemokamas pagrindines informacines „Copernicus“ paslaugas ir komercines galutinės grandies prietaikas. Be to, ji įves vadinamąjį pramonės patikrinimą, skirtą nustatyti, ar galutinės grandies paslaugų teikėjai gali patikimai teikti paslaugą už prieinamą kainą.

Ryšys kosminėje erdvėje ir palydovinis ryšys taip pat gali pagerinti Europos skaitmeninės visuomenės ir ekonomikos ryšių užtikrinimo galimybes. Naudojantis palydovais galima rasti ekonomiškai efektyvių sprendimų, kaip, visų pirma, susieti turtą ir žmones atokiose ir jūrų teritorijose, arba jie gali būti įtraukti į būsimus 5G tinklus, kuriuose daugeliui palydovais gautus duomenis naudojančių prietaikų ir paslaugų taip pat reikės užtikrinti nepertraukiamą ryšį. Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, Komisija ragins kurti ilgalaikes bendradarbiavimo sistemas, skatinančias palydovinių ir antžeminių technologijų sąveiką ir sutelkiančias atitinkamas verslo bendruomenes.

⁷ Europos pasaulinės palydovinės navigacijos sistemos (GNSS) agentūra (GSA) yra ES agentūra, atsakinga už EGNOS ir „Galileo“ naudojimą.

⁸ Direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE) (OL L 108, 2007 4 25, p. 1).

Pagrindiniai veiksmai. Komisija:

- nustatydamas ES politikos kryptis, be kita ko, ir trumpuoju laikotarpiu, skatins naudotis „Copernicus“, EGNOS ir „Galileo“ teikiamais sprendimais, jei tai pagrįsta ir naudinga, taikydama priemones, kuriomis sudaromos sąlygos naudoti „Galileo“ mobiliesiems telefonams ir ypatingos svarbos infrastruktūros objektams, kuriems reikalinga laiko sinchronizacija;
- sudarys palankesnes sąlygas naudotis „Copernicus“ duomenimis ir informacija intensyvindama duomenų sklaidą ir kurdama platformų paslaugas, palaikančias sąsajas su ne palydovais gautais duomenimis ir ne kosmoso paslaugomis;
- skatins kurti kosmoso prietaikas aktyviau dalyvaujant naujiems įvairių sričių subjektams;
- kartu su valstybėmis narėmis ir pramonės atstovais skatins veiksmingai ir pagal poreikius naudotis palydoviniu ryšiu, kad visose valstybėse narėse būtų užtikrintas visuresis ryšys.

1.2. Tobulinti ES kosmoso programas ir tenkinti naujus naudotojų poreikius

Privačiojo sektoriaus atstovai kosminiais sprendimais naudosis ir į juos investuos tik jei naudotojai ir įmonės bus tikri, kad „Copernicus“, EGNOS ir „Galileo“ paslaugos ir duomenys bus teikiami ir ateityje. Todėl Komisija patvirtina savo įsipareigojimą užtikrinti ES kosmoso programų pastovumą ir didinti sistemų konkurencinius pranašumus vystydama tokias „Galileo“ funkcijas kaip autentiškumo patvirtinimas ir didelis tikslumas. Kintančiomis sąlygomis ir sparčiai besiplėtojančioje rinkoje šios sistemos turi būti toliau vystomos, kad jomis naudojantis būtų veiksmingiau ir patikimiau teikiamos pažangiausios paslaugos.

Komisija įdiegs trečios kartos EGNOS, kuri yra patobulinta ir apima papildomų sektorių, pvz., jūrų. Dėl to EGNOS bus priimtinesnė, be to, tai padės jai tapti viena iš esminių radionavigacijos Europoje dalių. Komisija siekia stiprinti antros kartos „Galileo“ ir „Copernicus“ kaip reikšmingiausias pasaulinio lygmens atskaitos sistemas. Tam reikės nuolat tobulinti esamas paslaugas ir infrastruktūrą.

Bus svarstoma galimybė teikti papildomų paslaugų, kurios atitiktų poreikius, atsirandančius tam tikrose prioritetinėse srityse, tarp jų: i) klimato kaitos ir darnaus vystymosi srityje, kurioje naudojantis „Copernicus“ būtų stebimas išmetamas CO₂ ir kitų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, žemės naudojimas ir miškininkystės veikla, taip pat pokyčiai Arktuje⁹, ii) saugumo ir gynybos srityje, kurioje būtų didinami ES pajėgumai reaguoti į kylančius iššūkius, susiję su naudojantis „Copernicus“ ir „Galileo“ ir (arba) EGNOS vykdoma sienų kontrole ir jūrų stebėjimu. Ši plėtra būtų vykdoma atsižvelgiant į naujus technologinius pokyčius sektoriuje, būtinybę užtikrinti pakankamą infrastruktūros ir paslaugų saugumo lygį, įvairių duomenų šaltinių prieinamumą ir ilgalaikį privačiojo sektoriaus gebėjimą pasiūlyti tinkamų sprendimų.

Siekdama užtikrinti, kad pokyčiai vyktų atsižvelgiant į naudotojų poreikius, įskaitant su saugumu susijusius reikalavimus, Komisija patobulins konsultacijų su naudotojais procedūras ir sukurs specialių naudotojams skirtų platformų. Jeigu tai padėtų užtikrinti didesnę veiksmingumą ir pritraukti lėšų, Komisija, deramai atsižvelgdama į ankstesnę patirtį, nagrinės

⁹ Laikantis integruotos Europos Sąjungos Arkties politikos (JOIN(2016) 21 final).

alternatyvius verslo modelius (viešojo sektoriaus subjektų bendradarbiavimas, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė arba paslaugų pirkimas).

Pagrindiniai veiksmai. Komisija:

- *įsipareigoja ir toliau užtikrinti ES kosmoso programų pastovumą ir, atsižvelgdama į naudotojų poreikius, rengti naujų kartų sistemas, kad ir toliau būtų teikiamos pažangiausios paslaugos. Tuo tikslu Komisija nagrinės alternatyvius verslo modelius ir atsižvelgs į technologijų pažangą;*
- *stengsis patenkinti atsirandančius poreikius, visų pirma susijusius su klimato kaita ir (arba) darniu vystymusi ir saugumu bei gynyba.*

2. STENGTIS, KAD EUROPOS KOSMOSO SEKTORIUS PASAULIO MASTU BŪTŲ KONKURENCINGAS IR NOVATORIŠKAS

Europos kosmoso pramonė patiria stipresnę pasaulinę konkurenciją. Tiekimo saugumą ir pramonės galimybes eksportuoti savo produktus veikia didelė priklausomybė nuo ne Europos kilmės ypatingos svarbos sudedamųjų dalių ir technologijų. Dėl novatoriškų pramoninių procesų sektorius keičiasi iš pagrindų. Su kosmosu susijusi palydovinio ryšio, Žemės stebėjimo ir net paleidimo sistemų sričių veikla tampa vis atviresnė privačioms investicijoms. Kosmosas dabar yra pasaulinės vertės grandinės dalis, pritraukianti vis daugiau naujų bendrovių ir verslininkų, vadinamųjų naujųjų kosmoso įmonių, plečiančių įprastines kosmoso sektoriaus ribas. Taip atsiranda naujų galimybių vystyti novatoriškus produktus, paslaugas ir procesus, kurie gali būti naudingi visų valstybių narių pramonei, telkti naujus pajėgumus ir kurti pridėtinę vertę kosmoso sektoriuje ir už jo ribų.

Europa turi išlaikyti ir dar labiau stiprinti savo pasaulinio lygio pajėgumus rengti kosminių sistemų koncepcijas, kurti, paleisti, valdyti ir eksploatuoti tokias sistemas. Kad tai užtikrintų, Komisija stiprins visos tiekimo grandinės ir dalyvių nuo pramonės atstovų iki mokslinių tyrimų organizacijų konkurencingumą. Atverdama naujų finansavimo šaltinių, sukurdamą naujų verslo galimybių ir užtikrindama, kad naudos gautų visų valstybių narių įmonės, ji taip pat stengsis, kad atsirastų verslininkystės ekosistema.

2.1. Remti mokslinius tyrimus ir inovacijų diegimą ir ugdyti gebėjimus

ES lygmeniu atliekant kosmoso mokslinius tyrimus reikėtų proporcingai aprėpti visas kosmoso pramonės vertės grandinės grandis ir skatinti technologijų perdavimą ir (arba) susiejimą su kitais, ne kosmoso, sektoriais. Dėl to vykdant mokslinių tyrimų ir inovacijų diegimo programas turėtų būti lengviau pasiekti palydovais gautus duomenis, o tai sudarytų sąlygas reikšmingiems mokslinių tyrimų proveržiams ir padėtų pasiekti daugelį rinkos segmentų.

ES mokslinių tyrimų programose Komisija pirmumą teiks veiklai, kuria sprendžiama Europos tiekimo grandinių pažeidžiamumo problema, remdama su technologiniu savarankiškumu susijusių ypatingos svarbos kosminių sudedamųjų dalių, sistemų ir technologijų kūrimą. Ji padės tenkinti ilgalaikius mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros poreikius, be kita ko, susijusius su proveržį lemiančiomis revoliucinėmis technologijomis, pigia ir alternatyvia prieiga prie kosmoso ir orbitoje skriejančių objektų technine priežiūra. Ji taip pat remia naujų pramoninių procesų ir gamybos priemonių kūrimą ir, kad produktai būtų greičiau pateikiami

rinkai, didins paramą technologiniam parengtumui pasiekti, įskaitant demonstravimą ir patikrinimą orbitoje.

Komisija taip pat stengsis užtikrinti, kad būsimoje mokslinių tyrimų veikloje kosmoso moksliniai tyrimai būtų tvirčiau susieti su kitomis politikos sritimis, kuriose sprendžiami visuotiniai ir visuomeniniai uždaviniai. Ji palaikys horizontaliąją sinergiją ir daugiadalykį požiūrį, sudarantį sąlygas keistis idėjomis, taip pat susieti ir atsieti kosmines ir nekosmines technologijas. Tai bus daroma kartu įgyvendinant esamas iniciatyvas, tokias kaip Europos technologijų platformų ir jungtines technologijų iniciatyvas. Kosmoso mokslinius tyrimus glaudžiau susiejus su fundamentiniais tyrimais bus lengviau naudotis per Europos kosmoso mokslines ir tiriamąsias misijas palydovais gautais moksliniais duomenimis ir kurti mokslinius matavimo prietaisus. Taip pat bus skatinamas mokslininkų, inžinierių ir pramonės atstovų grupių bendradarbiavimas.

Be to, kad geriau patenkintų su konkurencingumu susijusius poreikius, Komisija reguliariai rengs dialogus su pramonės atstovais ir kitais inovacijas diegiančiais subjektais, tarp jų – mokslinių tyrimų bendruomene ir prietaikų bei paslaugų naudotojais. Kad paskatintų inovacijų diegimą ir ekonomikos augimą, Komisija sudarys palankesnes sąlygas naudotis ES priklausančiomis intelektinės nuosavybės teisėmis, įskaitant patentus ir autorių teises.

Naudodamasi Europos struktūriniais ir investicijų fondais, Komisija remis mokslinius tyrimus ir inovacijų diegimą valstybėse narėse ir regionuose, savo pažangiosios specializacijos strategijose nurodžiusius kosmosą kaip prioritetinę sritį, ir sudarys palankesnes sąlygas tarpvalstybiniu mastu bendradarbiauti mokslinius tyrimus vykdančioms ir inovacijas diegiantiems jų subjektams.

Kad sektoriuje būtų patenkinti naujų įgūdžių poreikiai, pagal Europos naujų įgūdžių darbotvarkę Komisija sukurs su kosmoso ir (arba) Žemės stebėjimu susijusių specialią sektoriaus įgūdžių sąjungą, kurioje būtų suburti pagrindiniai pramonės, mokslinių tyrimų, universitetų ir viešojo sektoriaus institucijų suinteresuotieji subjektai. Komisija glaudžiau bendradarbiaus su Europos inovacijų ir technologijos institutu ir jo žinių bei inovacijos bendrijomis ir intensyviai veiks bei projektus, skirtus kosmoso aspektams švietimo ir mokslo srityse propaguoti.

Pagrindiniai veiksmai. Komisija:

- *bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir EKA, aktyviau remis kosmoso mokslinius tyrimus bei technologinę plėtrą ir persvarstys savo strateginį požiūrį į Europos kosmoso sektoriaus konkurencingumo didinimą;*
- *skatins naudotis novatoriškais viešųjų pirkimų programomis, kad būtų didinamas inovacijų poreikis¹⁰, ir ieškos naujų būdų pritraukti privačiojo sektoriaus investicijų ir užmegzti partnerystę su pramonės atstovais¹¹;*
- *kartu su valstybėmis narėmis ir EKA skatins naudotis bendrais technologijų veiksmų planais¹², kad mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektai geriau vienas kitą papildytų;*

¹⁰ Pavyzdžiui, ikiprekybiniai viešieji pirkimai ir novatoriškų sprendimų viešieji pirkimai.

¹¹ Pavyzdžiui, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, grindžiama sutartimis arba užmegzta pagal jungtinę technologijų iniciatyvą.

¹² Pavyzdžiui, parengtais EKA siekiant suderinti kosmines technologijas.

- *įtrauks kosmoso ir (arba) Žemės stebėjimą į su gūdžiais susijusio sektorių bendradarbiavimo planą, skirtą naujų įgūdžių poreikiams sektoriuje patenkinti.*

2.2. Ugdyti verslumą ir kurti naujas verslo galimybes

Siekiant sukurti tinkamą ekosistemą ir palankią reguliavimo ir verslo aplinką, kurioje privačiam sektoriui būtų daugiau paskatų rizikuoti, o įmonės būtų skatinamos kurti novatoriškus produktus ir paslaugas, visose valstybėse narėse ir Europos lygmeniu būtina imtis galimybių suteikimo priemonių ir didinti pajėgumus.

Komisija remia veiklą bendrojoje rinkoje pradedančius ir plečiančius Europos kosmoso srities verslininkus, pvz., išmėgindama vadinamąjį pirmojo kliento metodą. Ji taip pat didina galimybes gauti finansavimą su kosmosu susijusiai veiklai pagal Investicijų planą Europai ir Sąjungos finansavimo programas¹³. Remiant novatoriškus projektus Investicijų planas ir Europos strateginių investicijų fondas gali būti ypač reikšmingi, taigi Komisija šiuo klausimu pradės dialogą su EIB ir (arba) EIF¹⁴. Dėl pradedančiųjų įmonių ji taip pat nagrinės bendradarbiavimo su būsimu Fondų fondu galimybes. Be to, Komisija ragins vykdyti informuotumo didinimo ir informavimo veiklą, kad kosmoso pramonės atstovai ir vietos finansų tarpininkai sužinotų apie ES iniciatyvų ir programų teikiamas galimybes.

Besirandanti verslui ir inovacijoms palanki ekosistema taip pat bus palaikoma Europos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis, įkuriant kosmoso centrus, susiejančius kosmoso, skaitmeninį ir vartotojų sektorius. Siekiama, kad į kosmoso sektorių galėtų patekti su kosmosu nesusiję rinkos dalyviai ir ne kosmoso pramonės šakų atstovai, tarp jų – novatoriški Europos IRT srities verslininkai ir vartotojų sektorių, pvz., energetikos, transporto ir kitų, atstovai. Tuo tikslu gali būti naudojamos esamos Komisijos, EKA verslo inkubatorių ir valstybių narių iniciatyvų (pvz., inovacijų branduolių ir rėmimo centrų) priemonės. Komisija palaikys keitimąsi geriausia patirtimi ir bendromis specifikacijomis ir didins pajėgumus, kad iš kosmoso sektoriaus naudos gautų visos valstybės narės.

Komisija taip pat didins savo paramą MVI, pradedančiosioms įmonėms ir jauniems verslininkams kurdama verslo inkubatorius, skirdama premijas ir rengdama konkursus, tokius kaip „Copernicus“ ir „Galileo Masters“. Iniciatyvos aprėps įvairius verslo vystymo ciklus (pvz., kosminių technologijų kūrimo spartinimo priemonės, pagal kurias parama teikiama ankstyvuojamajam etapui (parengiamajam etapui lėšos) ir remiamos naujos idėjos bei jų vystymas).

Pagrindiniai veiksmai. Komisija:

- *didins paramą kosmoso srities verslininkams pagal ES finansavimo programas ir taip sudarys palankesnes sąlygas papildomai finansuoti investicijas į kosmoso sektorių;*
- *pradės dialogą su EIB ir EIF dėl paramos investicijoms į kosmoso sektorių vykdant bendrą Investicijų planą Europai;*
- *remia su kosmosu susijusias pradedančiąsias įmones, be kita ko, nagrinėdama bendradarbiavimo su būsimu Fondų fondu galimybes, ir sudarys palankesnes sąlygas Europoje kurtis kosmoso centrams ir branduoliams.*

¹³ Visų pirma „Horizontas 2020“, COSME, Europos struktūriniai ir investicijų fondai.

¹⁴ Europos investicijų bankas ir (arba) Europos investicijų fondas.

3. DIDINTI EUROPOS GALIMYBES SAVARANKIŠKAI UŽSITIKRINTI PRIEIGĄ PRIE KOSMOSO IR NAUDOTIS JUO SAUGIOJE IR PATIKIMOJE APLINKOJE

Kosminiai pajėgumai yra strategiškai svarbūs siekiant civilinių, komercinių, taip pat su saugumu ir gynyba susijusių politikos tikslų. Europa turi užsitikrinti veiksmų laisvę ir savarankiškumą. Ji turi turėti prieigą prie kosmoso ir galėti saugiai juo naudotis. Turi būti užtikrinta nuo trukdžių apsaugota prieiga prie radijo dažnių spektro, visapusiškai papildant radijo dažnių spektro politikos tikslą, kad spektru būtų naudojama kuo veiksmingiau.

Dėl kosmoso vis labiau varžomasi ir jame kyla vis daugiau iššūkių. Visame pasaulyje randasi naujų ir viešojo, ir privačiojo sektorių konkurentų – tai iš dalies lemia sumažėjusios palydovų kūrimo ir paleidimo sąnaudos. Kosmose daugėja ir grėsmių – nuo kosminių šiukšlių iki kibernetinių grėsmių arba kosmoso meteorologinių reiškinių poveikio. Dėl šių pokyčių stipresnė civilinių ir gynybos aspektų sinergija tampa vis svarbesnė. Europa privalo pasinaudoti savo turtais ir išnaudoti kosminius pajėgumus, kad patenkintų valstybių narių ir ES saugumo ir saugos poreikius.

3.1. Išsaugoti Europos savarankišką prieigą prie kosmoso

Bendradarbiaudama su EKA, valstybėmis narėmis ir pramonės atstovais, Komisija sieks užtikrinti, kad Europa išsaugotų savarankišką, patikimą ir ekonomiškai efektyvią prieigą prie kosmoso.

Per kitus 10–15 metų ES ketina paleisti daugiau kaip 30 jos programoms „Galileo“ ir „Copernicus“ skirtų palydovų, visų pirma naudodamasi tokiomis Europoje sukursimomis paleidimo sistemomis, kaip „Ariane 6“ ir „Vega C“, taigi ES taps didžiausiu Europoje instituciniu užsakovu. Todėl Komisija sujungs ES programoms skirtų paleidimo paslaugų poreikius ir veiks kaip pažangi patikimų ir ekonomiškai efektyvių Europos paleidimo sprendimų užsakovė.

Labai svarbu, kad Europa ir toliau turėtų šiuolaikišką, veiksmingą ir lanksčią paleidimo infrastruktūrą. Be priemonių, kurių ėmėsi valstybės narės ir EKA, Komisija apsvaistys galimybes savo kompetencijos srityse remti tokios infrastruktūros objektus, pvz., sudarydama paleidimo paslaugų sutartis arba taikydama kitokias priemones, jei to reikia ES politikos tikslams pasiekti arba poreikiams patenkinti.

Komisija ir toliau papildys valstybių narių, EKA ir pramonės atstovų pastangas tenkinti ilgalaikius mokslinių tyrimų ir inovacijų diegimo poreikius, be kita ko, susijusius su galimybe nebrangiai į kosmosą paleisti mažus palydovus, pažangia gamyba, revoliucinėmis koncepcijomis (pvz., pakartotinio naudojimo), poveikio aplinkai mažinimu ir reguliariu galimybių teikti kosmose naudojamų naujų technologijų ir produktų patikrinimo orbitoje Europos paslaugas sudarymu.

Komisija taip pat skatins vystyti pigių mažų paleidimo sistemų arba tokios komercinės su kosmosu susijusios veiklos, kaip kosminiai skrydžiai arba suborbitinis kosmoso turizmas, komercines rinkas prireikus siūlydama tinkamas reguliavimo sistemas.

Pagrindiniai veiksmai. Komisija sutelks savarankiškai prieigai prie kosmoso užtikrinti skiriamą ES paramą – tuo tikslu ji:

- sujungs paleidimo paslaugų poreikius, kad pramonė taptų pastebimesnė ir sumažėtų diegimo sąnaudos;

- *rems mokslinių tyrimų ir inovacijų diegimo pastangas, visų pirma siekdama užtikrinti, kad Europa gebėtų reaguoti į revoliucinius pokyčius (pakartotinis naudojimas, mažos paleidimo sistemos) ir juos numatyti;*
- *apsvarstys galimybes remti Europos paleidimo infrastruktūros objektus, jei to reikia ES politikos tikslams pasiekti arba poreikiams patenkinti;*
- *skatins vystyti naujos su kosmosu susijusios veiklos komercines rinkas.*

3.2. Užtikrinti prieigą prie radijo dažnių spektro

Dažniai yra būtini kosminėms sistemoms (komercinėms ar institucinėms) valdyti per visą jų naudojimo laikotarpį ir kosminėmis technologijomis grindžiamoms paslaugoms teikti bei jomis naudotis. Europos palydovų sistemoms ir operatoriams turi būti užtikrinta nuo kitų sistemų keliamų trukdžių apsaugota prieiga prie spektro.

Koordinuodama dažnių skyrimą Europos ir tarptautiniu lygmenimis, Komisija atsižvelgs į konkrečius su kosminėmis sistemomis susijusius reikalavimus ir kartu sieks užtikrinti, kad šis negausus išteklius būtų naudojamas kuo veiksmingiau.

3.3. Užtikrinti ypatingos svarbos Europos kosminės infrastruktūros apsaugą ir atsparumą

Su kosmosu susijusios veiklos tvarumui didžiausią riziką tebekelia vis gausėjančios kosminės šiukšlės – ši problema ir toliau bus sprendžiama Europos ir tarptautiniu lygmenimis. ES ėmėsi spresti šį klausimą sukurdamą ES kosmoso stebėjimo ir sekimo (SST) rėmimo programą; naudojantis sutelktais valstybių narių pajėgumais pagal ją jau pradėta teikti operatyvines paslaugas.

Komisija sustiprins SST paramos programą, kad būtų pagerintas jutiklių veikimas ir padidinta geografinė aprėptis. Ji apsvarstys galimybę programą taikyti plačiau, kad būtų atsižvelgiama ir į kitų rūšių grėsmę bei pažeidžiamumą, pvz., kibernetines grėsmes arba kosmoso meteorologinių reiškinių poveikį palydovams ir tokiai antžeminei infrastruktūrai, kaip transporto sistemos, energijos tinklai ir telekomunikacijų tinklai.

Ilgainiui šis SST modelis galėtų tapti visapusiškesne informavimo apie padėtį kosmose paslauga, kuri būtų teikiama kliaunantis valstybėse narėse ir EKA šiuo metu vykdoma veikla ir atsižvelgiant į tarptautinio bendradarbiavimo, visų pirma su JAV, programas.

Pasitelkdama susijusius naudotojų sektorius, Komisija parengs reagavimo į kosmoso meteorologinių reiškinių keliamą riziką procedūras ir perspėjimus. Bendradarbiaudama su EKA ir EUMETSAT, ji rems šios srities mokslinius tyrimus ir skatins tarptautinio lygmens pastangas.

Pagrindiniai veiksmai. Komisija:

- *stiprins esamas ES SST paslaugas ir apsvarstys galimybę teikti visapusiškas informavimo apie padėtį kosmose paslaugas (pvz., susijusias su kosmoso meteorologiniais reiškiniais ar perspėjimais dėl kibernetinių atakų). Tai darydama ji stengsis užmegzti partnerystės ryšius, visų pirma su JAV;*

- *padės didinti informuotumą apie kosmoso meteorologinių reiškinių keliamą Europos ir tarptautinio lygmenų riziką ir ypatingos svarbos Europos kosminei infrastruktūrai naujai kylančią kibernetinio saugumo riziką.*

3.4. Stiprinti su kosmosu susijusios civilinės ir saugumo sričių veiklos sinergiją

Kosmoso paslaugos gali padidinti ES ir valstybių narių pajėgumą spręsti vis sudėtingesnius saugumo klausimus ir gerinti saugumui įtakos turinčių srautų stebėjimą ir kontrolę¹⁵. Dauguma kosminių technologijų, infrastruktūros objektų ir paslaugų gali būti naudingi siekiant ir civilinių, ir gynybos tikslų. Nors tam tikri kosminiai pajėgumai turi likti kontroliuojami išimtinai nacionalinių ir (arba) karinių institucijų, daugelyje sričių dėl civilinio ir gynybos sektorių sinergijos gali sumažėti sąnaudos, padidėti atsparumas ir išaugti veiksmingumas. ES turi geriau išnaudoti tokią sinergiją.

Tai bus viena iš pagrindinių temų Europos gynybos veiksmų plane, kuriame, kaip numatoma, bus pabrėžiamas esminis kosmoso vaidmuo didinant civilinius ir gynybos pajėgumus. ES ir valstybių narių instituciniai subjektai, tarp jų ir teikiantieji saugumo užtikrinimo paslaugas piliečiams, vykdydami savo misijas ir kurdami infrastruktūrą vis labiau kliaunasi palydovinio ryšio paslaugomis, tačiau esminiai saugumo ir gynybos poreikiai šiandien ne visiškai patenkinami. Todėl Komisija, bendradarbiaudama su Europos gynybos agentūra ir EKA, vertina būtinybę ir galimybes imtis naujos iniciatyvos, pagal kurią vyriausybiniais ir instituciniams saugumo užtikrinimo paslaugų gavėjams būtų teikiamos patikimos palydovinio ryšio paslaugos.

Ji taip pat toliau vertins „Copernicus“ ir „Galileo“ bei EGNOS galimybes patenkinti ES savarankiškumo ir saugumo poreikius ir sustiprinti ES gebėjimą spręsti su migracija, sienų kontrole ir jūrų stebėjimu susijusius uždavinius. Tuo tikslu Komisija griežtins kuriant tokias sistemas taikomus saugumo reikalavimus ir stiprins sinergiją su nekosminiais stebėjimo pajėgumais (pvz., bepiločiais orlaiviais).

Pagrindiniai veiksmai. Komisija:

- *pasiūlys imtis iniciatyvos „Govsatcom“, kad ES ir nacionalinėms valdžios institucijoms bei infrastruktūros objektams būtų užtikrintos patikimos, saugios ir ekonomiškai efektyvios palydovinio ryšio paslaugos;*
- *griežtins kuriant ES kosmines sistemas taikomus saugumo reikalavimus.*

4. STIPRINTI EUROPOS KAIP PASAULINĖS VEIKĖJOS VAIDMENĮ IR SKATINTI TARPTAUTINĮ BENDRADARBIAVIMĄ

Europos pastangos pasiekti minėtuosius tris strateginius tikslus bus nevaisingos, jei ES nepasieks ketvirtojo tikslo – imtis gerokai reikšmingesnio vaidmens pasaulyje.

Prieiga prie kosmoso ir naudojimas juo reguliuojami tarptautinėmis taisyklėmis ar standartais ir valdymo sistema, kuria siekiama užtikrinti, kad visos valstybės galėtų ilgai ir tvariai naudotis kosmosu. Dauguma kosmoso mokslinių ir tiriamųjų projektų taip pat yra

¹⁵ Kaip pabrėžiama Visuotinėje ES užsienio ir saugumo politikos strategijoje, 2016 m. birželio mėn. paskelbtoje Sąjungos vyriausiosios įgaliotinės užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Europos Komisijos pirmininko pavaduotojos.

pasaulinio pobūdžio. Pažangiausios kosminės technologijos vis dažniau kuriamos užmezgus tarptautinę partnerystę, todėl dalyvavimas tokiuose projektuose yra svarbus tyrėjų ir pramonės atstovų sėkmės veiksnys. Europos pramonei ir įmonėms taip pat gyvybiškai svarbu patekti į pasaulines rinkas ir užsitikrinti, kad pasaulio mastu būtų sudarytos vienodos veiklos sąlygos.

Žmonių veiklai kosmose intensyvėjant ir sparčiai daugėjant naujų rinkos dalyvių, JT konvencijos dėl kosminės erdvės yra pasiekusios savo galimybių ribas, be kita ko, eismo kosmose valdymo ir kasybos srityse. Europa turėtų būti viena iš lyderių siūlydama tokių pasaulinių uždavinių, kaip kova su klimato kaita ar nelaimių rizikos mažinimas, sprendimo kryptis ir kartu skatindama tarptautinį bendradarbiavimą ir kosmoso pasaulinio valdymo arba tinkamų teisinių sistemų kūrimą.

Todėl Komisija kartu su vyriausioju įgaliotiniu ir valstybėmis narėmis Jungtinėse Tautose ir kituose atitinkamuose daugiašaliuose forumuose sieks įtvirtinti tarptautinius atsakingo elgesio kosminėje erdvėje principus. ES turėtų rodyti pavyzdį dėl kosmoso subjektų, kosminių objektų ir šiukšlių gausėjimo kylančius uždavinius sprendama pagal JT konvencijas kosmoso klausimais.

Be to, naudodamasi ES kosmoso programomis Komisija prisidės prie šių naudos atnešančių tarptautinių pastangų: su „Copernicus“ dalyvaus įgyvendinant tokias iniciatyvas kaip Pasaulinė Žemės stebėjimo sistemų sistema (GEOSS) ir Žemės stebėjimo palydovų komiteto (CEOS) veikla, o su „Galileo“ – įgyvendinant Paieškos ir gelbėjimo iniciatyvą (COSPAS-SARSAT). Ji taip pat remis ES kaimynystės ir vystymosi politiką, kaip jau daroma Afrikoje naudojantis „Copernicus“ ir EGNOS, ir darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo stebėjimą. Kartu su valstybėmis narėmis ir EKA ji prisidės prie tarptautinio dialogo apie kosmoso tyrinėjimą, siekdama įtvirtinti bendras Europos pozicijas.

Savo prekybos politikos ir ekonominės diplomatijos priemonėmis Komisija, sprendama patekimo į rinką kliūčių klausimus ir propaguodama dvejetainę paskirties prekių eksporto kontrolės konvergenciją, sieks, kad Europos pramonei būtų sudarytos vienodos veiklos sąlygos, ir ne ES šalyse aktyviai populiarins Europos kosmines technologijas, sprendimus ir praktinę patirtį. Dėl to Europos pramonei turėtų atsiverti naujų verslo galimybių, o ES būtų pristatoma kaip patraukli mokslinių tyrimų ir investicijų vieta ir partnerė. Sutelkdama esamas priemones¹⁶, Komisija ir toliau remis kosmoso verslo tarptautinimą, kad padėtų Europos bendrovėms, visų pirma MVĮ grupėms ir tinklams, patekti į išorės rinkas.

Komisija intensyvins savo dvišalius ir daugiašalius dialogus kosmoso politikos klausimais, kuriuose ji dalyvauja glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis. Bendradarbiaudama su EKA, EUMETSAT ir GSA, ji peržiūrės vykstančių dialogų strateginius tikslus ir, atsižvelgdama į kintančius ES prioritetus, nustatys naujų. Be to, ji aktyviai propaguos ES kosmoso programas, taip pat sieks užmegzti savitarpiškai naudingus partnerystės ryšius, kad būtų keičiamasi duomenimis naudojantis „Copernicus“, ir užtikrinti savitarpi dalyvavimą mokslinių tyrimų programose.

Pagrindiniai veiksmai. Komisija:

- *tęs dialogus kosmoso klausimais su strateginiais tarptautiniais partneriais, užtikrins, kad ES dialoguose dėl eksporto kontrolės su trečiosiomis šalimis būtų deramai atsižvelgiama į kosmoso politiką, ir naudosis ekonominės diplomatijos bei prekybos politikos*

¹⁶ Pavyzdžiui, įmonių grupių tarptautinimo priemonę COSME, EIB paskolas arba eksporto kreditus.

priemonėmis, kad padėtų pasaulinėse rinkose veikiančioms Europos bendrovėms ir spręstų visuomeninius klausimus;

- *didins ES indėlį į tokias tarptautines iniciatyvas kaip Žemės stebėjimo grupė ir CEOS;*
- *kartu su kitomis ES institucijomis ir valstybėmis narėmis ir bendradarbiaudama su tarptautiniais partneriais skatins kosminėje erdvėje elgtis atsakingai ir išsaugoti bei apsaugoti kosminę aplinką, kad ja taikiais tikslais galėtų naudotis visos šalys.*

5. UŽTIKRINTI VEIKSMINGĄ ĮGYVENDINIMĄ

Išvardytos priemonės parengtos remiantis vienu svarbiu kriterijumi – praktinio įgyvendinimo. Jos sukurtos taip, kad būtų skatinami partnerystės ryšiai tarp Komisijos, valstybių narių, EKA ir GSA, taip pat su visomis kitomis susijusiomis agentūromis, pvz., EUMETSAT, suinteresuotaisiais subjektais, pramonės atstovais, tyrėjų ir naudotojų bendrijomis.

ES ir EKA ryšiai bus vienas iš sėkmės kertinių akmenų. Techninės kompetencijos, ekspertų žinių, gebėjimų ir praktinės patirties turinti EKA yra svarbi partnerė, kuria Komisija ir toliau kliausis. 2017 m. atlikdama ES kosmoso programų laikotarpio vidurio vertinimą, Komisija išnagrinės galimybes pagerinti valdymą ir taikyti paprastinimo priemones, pvz., galimybę naudoti bendrą finansinės programos partnerystės sutartį su EKA, kuria būtų racionalizuotos taikomos taisyklės ir sugriežtinti skaidrumo ir atskaitomybės reikalavimai.

Komisija tęs sėkmingą bendradarbiavimą su EUMETSAT, kuris yra itin reikšmingas įgyvendinant „Copernicus“. Be to, bus stiprinamas GSA vaidmuo „Galileo“ ir EGNOS naudojimo srityje ir siekiant, kad šios sistemos būtų plačiau diegiamos rinkoje. Komisija apsvaustys galimybę išplėsti GSA atsakomybės sritis, kad ji būtų atsakinga ne tik už tam tikras su saugumu susijusias užduotis, bet ir už kitą su kosmosu susijusią ES veiklą.

Komisija ir toliau stengsis užtikrinti, kad būtų patenkinti įvairių ES agentūrų, pvz., EAA¹⁷, EŽKA¹⁸, EMSA¹⁹, Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros ir sektorių politikos kryptims atstovaujančių kitų agentūrų, kurioms būtini kosminiai sprendimai, poreikiai. Glaudžiai bendradarbiaudama su EIVT, EGA ir ES „SatCen“, ji kartu su valstybėmis narėmis ir EKA išnagrinės dvejetainio naudojimo sinergijos galimybes kosmoso programose.

Nuo 2017 m. Komisija pristatys šią strategiją ir pradės įprastinį struktūrinį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais, kad užtikrintų veiksmingą įgyvendinimą ir stebėtų pažangą.

¹⁷ Europos aplinkos agentūra.

¹⁸ Europos žuvininkystės kontrolės agentūra.

¹⁹ Europos jūrų saugumo agentūra.

6. IŠVADA

Kosmosas Europai ir pasauliui teikia milžiniškų galimybių. Europa susiduria su didžiuliais pasaulinės reikšmės uždaviniais, kuriuos reikia spręsti pasaulio mastu.

Europa taip pat privalo prisiimti šią kolektyvinę atsakomybę. Jokia valstybė narė viena to padaryti negali. ES kartu su valstybėmis narėmis ir EKA turi veikti kaip pasaulinės reikšmės suinteresuotasis subjektas, skatindama naudotis kosmosu ir siekdama išsaugoti tokią galimybę būsimoms kartoms.

Šioje srityje ES negali atsilikti. Remdamasi Europos talentais ir ekspertų žiniomis, naudodamasi savo investicijomis ir numatydama būsimas galimybes, ji privalo išlikti pirmose gretose.

Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą apsvarstyti šią strategiją ir jai pritarti, taip pat, glaudžiai bendradarbiaujant su visais suinteresuotaisiais subjektais, užtikrinti, kad ji būtų veiksmingai įgyvendinta.